Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Lösnummerpris: 15 öre.

TIDEVARVET

Nr 3 — 8 DECEMBER

ARG. 1 — 1923

REDAKTÖR O. UTGIVARE:
Ellen Hagen
I REDAKTIONEN:
Elin Wägner
FASTA MEDARBETARE:
Eva Andén
Emilia Fogelklou
Kerstin Hesselgren
Klara Johanson
Ada Nilsson
Frida Stéenhoff
Elisabeth Tamm

Eftersom jag har sett hur lätt orätten hopar sig från ett släkte till ett annat, eftersom jag med egna ögon sett till vilken otrolig grad människonaturen kan bli förtryckt och förnedrad, men icke undertryckt och tillintetgjord — — så kan jag icke mera tiga inför någon orättfärdighet, om jag också skall bli utskriken under det föraktade namnet demokrat.

Goethe.
1824.

DETTA NUMMER INNEHÅLLER:

SÖNDRINGENS ANDA.
EN NEGERSTAT I STATEN
av *Elin Wägner.*
FRÅN WASHINGTON TILL GÉNEVE
av *Kerstin Hesselgren.*
FRANKRIKES RÄTTA ANSIKTE
av *Mia Leche.*
RATIONELL ELLER IRRATIONELL LÖNEPOLITIK.
m. m.

Tidevarvet

står vid det stundande årsskiftet inför begynnelsen av sin första årgång.

För det intresse och den sympati tidningen vid sin start mött såväl i städerna som runt om i landet framföres ett vördsamt och hjärtligt tack. Med visshet räknas på att detta intresse utan avbrott kommer tidningen till godo även under det år som stundar.

Det mål tidningen satt sig före, att samla medborgare, män och kvinnor, levande i en liberal livsåskådning och besjälade av önskan om att se den förverkligad i samhällsliv och lagstiftning har just nu mer än någonsin betydelse. Men för att bliva en styrka, som man räknar med, en röst som höres, måste särskilt vårt lands kvinnor i ännu mycket vidare kretsar, än vad hittills varit fallet, förstå nödvändigheten av en sådan sammanslutning. Detta våga vi hoppas och tro skall bliva fallet och vi vänta att få räkna tusen och åter tusen nya prenumeranter under det kommande året.

Tidevarvet önskar stå i kontakt med Sveriges alla frisinnade kvinnor, önskar bli en välbehövlig förbindelseled, en rundradio som når dem alla. Av vilken betydelse detta skulle bli under kommande år inses av en och var.

Men detta är ej nog. Insikten härom måste komma till uttryck i ett medvetet och energiskt arbete till tidningens bästa och för spridning av

Tidevarvet.

En negerstat i staten.

Av ELIN WÄGNER,

En afton i somras vandrade en fransyska och en svenska tillsamman i en bokskog, som sträckte sig ner mot Stora Bält. Emellan sig hade de ett sällsamt Något, som stundom bara var en Röst, stundom då skogen glesnade något mot havet var en Röst och en vit skjortkrage.

Rösten var mörk som aftonen, mild som den och likt vågbrottets sorl teg den aldrig.

— Vet ni något om oss, sade Rösten. Känner ni vår historia? Nej, det gör ni inte. Ni har en aning om att vår ras har en lång, lång lidandets period och förödmjukelsens natt bakom sig. Men ni vet inte, att det finns stolta epoker och stora gestalter i vår historia. De gamla egypterna, sade Rösten med en något hastig bevisföring, voro negrer, Hannibal var neger, och vet *ni* av, att Timbuktu varit centrum för en stolt negerkultur? Vår ras har haft sin storhetstid, den skall åter få en. Men trampad i stoftet, utnyttjad, slagen och föraktad miste den tron på sig själv och hoppet om framtiden. Men! Något börjar hända med oss. Negern ser nu dagningen på detta lidandets och skammens skede. Emedan utan hat och hämndbegär, för det förgångnas skull, ladies, står han inför en underbar och svindlande framtid. Det har skett en stor förändring på helt kort tid. Till och med jag, som är ung, kan konstatera den. Negern börjar känna självförtroende, stolthet över den ras han tillhör, samhörighetskänsla med den.

Han säger nu till den vite mannen: Jag vet, att jag har något att ge världen. Det bor hos mig skatter av vilja, godhet, sång och dröm, som jag skulle kunna ge som mitt bidrag till världskulturen, om jag finge. Men jag måste ha möjligheter att visa vem jag är och vad jag kan. give me a chance!

— Det kommer han aldrig att göra frivilligt, sade en av damerna. Han känner nämligen inte ringaste behov av eller saknad av efter det ni kallar era skatter. Han har använt ert tålamod i fabrik och bomullsplantage, er sång på varietén och låtit er drömma era drömmar för er själva.

— Vi känner igen alltsammans, sade den andra. Allt detta sades i kvinnorörelsen för årtionden sedan.

Kvinnorna och Rösten begrundade alla tre en minut den vite mannen, härskaren som lagt jorden under sig. De erkände honom som en väldig makt, ett energicentrum, en världsbetvingande hjärna, de sågo sprickan i hans pansar, där löjet kunde kila sig in. Den var hans självfallna tagande för givet att han var sig själv nog och världen nog.

— Det nalkas slutet på hans herravälde, sade Rösten. Kvinnorna och de färgade folken har lärt känna sig själva och sin makt. Vi har kommit underfund med mycket och skall komma underfund med mer. Mitt folk är redo att göra sin insats i en ny värld. Har ni träffat indierna här på konferensen och hört dem tala om Frihet?

— Frihet!

— Jag skall föra mitt folk fram dit, eller dö, sade Rösten.

Nästa dag var Rösten icke mera på samma sätt ett folks Röst ur mörkret utan en ung negerkandidats från ett amerikanskt universitet, som många äro det. Emellertid, hade han bevekt den som skriver detta till att ta itu med studiet av negernumret av en stor amerikansk tidskrift. Att det fanns en likhet mellan de tidiga rösträttskvinnornas känslovärld och ambition och negrernas och att de uttryck, som präglats av kvinnorna nu användas av negrerna, var redan förut tydligt. Nu befanns det att dessa likheter motsvarades av en rent lustig likhet i negrernas och kvinnornas plats i den moderna civilisationen.

I denna tidskrift redogöres i en artikel om negerns avskilda värld, för den växande tendensen hos negrerna inom Amerikas förenta stater att skapa sig en egen värld, som i liten skala är en efterbildning av det stora samhället. I denna tendens se välvilligt sinnade vita en möjlighet till lösning av det besvärliga negerproblemet, medan det blott är ett avskiljande, ett ur-vägenskaffande därav. Förr uppträdde svarta affärsföretag om än sparsamt så dock sida vid sida om vita. Nu se de vita icke till de svarta företagen, enär svarta arbetsgivare använda svarta arbetare, svarta affärsmän vända sig till svarta kunder, svarta magistrar läsa med svarta barn, svarta tandläkare behandla svarta tänder, svarta läkare, präster, författare, journalister bota och betjäna endast svarta kroppar och själar.

De svarta röster vid de kommunala valen på svarta kandidater eller på sådana vita, som lova att arbeta för anställande av svarta poliser, gatsopare eller funktionärer av högre grader. De svarta, som leva inom denna cirkel, träffa icke ens tillfälligtvis vita personer. Företeelsen finnes mest utpräglad i stora städer, inom vilka en sådan värld i världen kan rymmas.

*

Då jag vände mig till en skånsk filosof för att anmoda honom om att medarbeta i Tidevarvet, svarade han genast: det har jag ingenting emot. Jag ogillar den kvinnliga separatismen. Vi ska arbeta tillsamman. Vi ingingo inte närmare på vad som menas med den kvinnliga separatismen, men det föreföll, som om han skulle syftat på en medveten och frivillig kvinnlig separatism. I den mån ett avståndstagande finnes

(Forts. å sid. 5.)

Från Washington till Génève.

Av *Kerstin Hesselgren.*

Génève har upphört att vara turistort och blivit världens konferensstad. Det är inte längre något märkvärdigt att representanter från 30—40 nationer samlas för att rådgöra, lagstifta och fatta resolutioner, det görs snart sagt varje månad i Génève. Jag har nyligen deltagit i en av dessa otaliga konferenser och det vore väl knappast värt att utanför fackkretsar skriva något om just den konferensen, den har förlupit som alla de andra med nationalistiska slitningar och intriger, med hämmande språkförbistring och flödande vältalighet och med rikt utbyte man och man emellan, när det gällt själva fackfrågorna. — Att jag dock redogör för det kommer sig av, att jag tror, att det kan ligga ett visst intresse även för andra i den utveckling, som de 4 åren mellan den första arbetarskyddskonferensen i Washington och denna medfört.

Det är inte fullt riktigt att kalla Washingtonkonferensen den första. Internationella arbetarskyddskonferenser ha ju förekommit allt sedan 1890, ehuru resultatet varit ganska magert — två konventioner; en "om förbud för kvinnors nattarbete" och en om "förbud att använda vit fosfor" — på 23 år. — Jag var med om den sista före kriget, hösten 1913, då höll man på med två förslag, ett om maximalarbetsdag för kvinnor och ett om 12-åringars användande i glasblåsning. Efter två veckors debatter skildes man utan att ha nått annat resultat än att frågorna skulle vidare utredas och bland menige man på konferensen hade man nog rätt allmänt den känslan, att man redan nått gränsen för möjligheterna till internationell lagstiftning på detta område.

Så kom kriget och i sinom tid Versaillefreden.

(Forts. å sid. 3.)

TIDEVARVET

Utkommer varje helgfri lördag.
Slussplan 9, 3 tr., Stockholm.

REDAKTION:

Redaktör *Ellen Hagen*
Mottagningstid kl. 1—3 e. m.
Telefon Norr 282 42.
Elin Wägner, Lund. Tel. 26 03.

EXPEDITION:

Telefon Norr 282 43.
Kontorstid kl. 10—12 f. m., 1—4 e. m.

PRENUMERATIONSPRIS:

För helår kr. 5:50, halvår kr. 3:—, kvartal kr. 1:50, månad kr. 0:50. Lösnummer 15 öre.

ANNONSPRIS:

per millimeter
Textsida eller särskilt begärd plats ..... 22 öre
Efter text ..... 20 »

Linkoln Bloms Boktryckeri A.-B.
Tryckt hos Tryckeri-A.-B. Fylgia,
STOCKHOLM 1923.

Doktor E. Beckmans Hetluftsinstitut.
REUMATISKA ÅKOMMOR.
Värme-, diathermi-, sol-, tesla-, massagebehandling. Vard. utom lörd. ½3—4.
Tel. 105 52. *Barnhusgatan 12. Stockholm.*

Mathilda Staël von Holstein
Ledamot av Sveriges Advokatsamfund.
Malmtorgsgatan 3, *Stockholm.*
Telefon 244 88, Norr 244 19.
Familjerätt. Hyresärenden. Testamenten. Bouppteckningar. Förfrågningar från landsorten besvaras omgående.

Advokat Eva Andén
Ledamot av Sveriges Advokatsamfund.
Lilla Vattugatan 14, *Stockholm.*
Tel. 75 76, 75 92, Norr 183 36.
Juridiska uppdrag av alla slag
Även skriftliga förfrågningar.

Sjuk- och förlossningshem.
Rönneberga gård å Lidingön, Stockholm. Tel. Lidingö 9 37.
Härligt beläget, moderata priser, bästa vård. Fritt val av läkare.
För läkare fria bilar.
Sveriges Husmodersföreningars Riksförbund.

Österm. Nya Förlossningshem.
Skepparegatan 27, 4 tr. (hiss)
STOCKHOLM.
Telefoner: Förlossningsavd. 708 48.
Föreståndarinnan 749 82.
Fritt val av läkare och barnmorska.
Enskilda och halvenskilda rum.

En lämplig julklapp
är
TIDEVARVET
för 1924.
Kostar endast
Kr. 5:50.

Sänd en postanvisning å beloppet jämte adress till Tidevarvets exp., Stockholm 2, eller prenumerera å närmaste postkontor.

Bliv medlem
i
Frisinnade Kvinnors Riksförbund

Söndringens anda.

Kampen om kvinnan vid nästa års val kastar redan sin skugga framför sig. I senaste numret av Frisinnade landsföreningens tidning "De frisinnade" uppställes sålunda frågan: "Vad kan man vänta av kvinnorna?" Något svar ges icke, men i stället riktas en inträngande maning till de frisinnade kvinnorna att ansluta sig till Frisinnade landsföreningen. En aktion i den riktningen är så mycket mera nödvändig, anser tidningen, som både högerns och bondeförbundets kvinnliga organisationer, liksom det socialdemokratiska partiets "inrikta sig nu som förr på ett målmedvetet arbete". Detsamma måste de frisinnade och nykterhetsvänliga kvinnorna göra, så att de endräktigt och fulltaligt kunna möta upp vid mönstringen nästa år.

Alldeles riktigt. Men varför har den tidning, som är organ för Frisinnade landsföreningen och speciellt dess ledning, alldeles glömt att tala om för sina läsare att det för denna nödvändiga mönstring av de frisinnade kvinnorna redan finnes en stor och livskraftig organisation — de frisinnade kvinnornas! Medan man talar om de andra partiernas kvinnoorganisationer, låtsas man icke om att Riksförbundet av frisinnade kvinnor existerar. Denna glömska är så pass märklig, att den knappast kan vara ofrivillig. Det är den heller icke. Med ett "frisinne", som sannerligen icke fäster sig vid bagateller, söker man inge sina kvinnliga läsare den föreställningen, att deras enda utväg är Frisinnade landsföreningen. Syftet härmed är uppenbart. Man ömmar icke så mycket för framgång för den frisinnade politiken i stort bland kvinnorna som fastmer för den art av frisinne, man själv företräder. Vore man angelägen om framgång i allmänhet för de liberala idéerna, så borde man ju icke vara så förfärligt rädd för att peka på, att även de frisinnade kvinnorna ha sin organisation. Men ett stöd åt, eller ens ett samarbete med denna ingår tydligen icke i programmet. Och varför är icke svårt att förstå. Man har nyligen, ehuru alldeles utan framgång, sökt spränga riksförbundet emedan det ställt sig utanför den allt söndersplittrande striden om förbud eller icke förbud. För frisinnet i Frisinnade landsföreningen räcker det inte, icke ens när det gäller en så ny organisation som Frisinnade kvinnor, att den vill samla kvinnorna omkring liberalismen i stort. Det målet är för litet. Den frisinnade organisation, som icke vill låta sig sprängas på förbudsfrågan, motarbetar man eller går förbi med tystnad. Man låtsar som om den icke ens existerade. Trots att den, såsom i detta fall, har en hel rad kända förbudsvänner i sin ledning, en omständighet som borde utgöra tillräcklig garanti för att den icke kan bli någon fara för huvudpunkten på Frisinnade landsföreningens program.

Detta sätt att driva propaganda är föga tilltalande, ty det ger vid handen, att det icke längre är den gemensamma saken i stort, som man sätter främst. Gjorde man det, och det har man ju idealiskt försäkrat även efter sprängningen, så borde det vara ganska lätt att inse, att om frisinnade kvinnor över huvud skola kunna uträtta något både vid nästa val och framdeles, så gäller det framför allt att samla dem till en gemensam organisation, som just därför att den är gemensam, kan betyda något för den frisinnade sakens framgång. Denna organisationsverksamhet är ännu så pass ny, att den borde unnas arbetsro, åtminstone från sina meningsfränder. Det stora antal förbudsvänliga frisinnade kvinnor — de torde vara minst lika många som förbudsmotståndarna — som skänker riksförbundet sitt stöd och sin arbetskraft, är fullt på det klara med, att om något över huvud taget skall kunna vinnas för både nykterhetsfrågans och alla andra viktiga sociala frågors lösning, för vilka de frisinnade kvinnorna hysa speciellt intresse, så måste dessa, oavsett skiftande ståndpunkt i en fråga, *hålla ihop i en gemensam organisation.* Den saken är så självklar, att den icke behöver bevisas. Man skapar ingen organisation genom att börja med att inrikta sig på söndring. Den vägen synes emellertid Frisinnade landsföreningen vara besluten att gå. Det är beklämmande att nödgas konstatera, att lusten att söndra är större än viljan att gagna de frisinnade idéerna.

Liber.

Rationell och irrationell lönepolitik.

Kvinnornas långa och sega kamp för att nå samma behörighet som män att bekläda statsämbeten har ingått i sitt slutskede. Samma invändningar, samma farhågor som på sin tid mötte kravet på lika arvsrätt för bror och syster, kvinnans myndighetsblivande vid samma ålder som mannen och varje annat kvinnligt likställighetskrav har genomlidits och genomkämpats. Behörighetslagen antogs visserligen vid årets riksdag, men ikraftträdandet skall ske först den dag konung och riksdag bestämmer, vilket betyder, att de kvinnliga statstjänarnes löner och pensionsförhållanden först skola bestämmas. Alltså ännu en möjlighet att förhala reformens genomförande.

1921 års löneregleringskommitté hade i uppgift att bestämma löner och pensioner icke blott för kvinnliga innehavare av sådan statstjänst, som hittills varit reserverad för män, utan även för de kvinnliga statstjänare, som redan nu finnas anställda i statstjänst och i regel åtnjuter avlöning enligt särskilda löneplaner för kvinnor. Sålunda en *principfråga* och en vanlig *löneregleringsfråga.*

Betänkandet går i kompromissens tecken. Lika-lön-principen — med familjetillägg — tillämpas för de nyöppnade befattningarna från och med 15:de lönegraden med avdrag, motsvarande manlig tjänstemans avgift till änke- och pupillkassan. Men redan i 13:de och 14:de lönegraderna offras principen för att få en övergång till den andra kategoriens kvinnliga löntagare. Där skulle lika-lön-principens tillämpning medfört avsevärda förbättringar. Detta kan kommittén ej gå med på.

Men detta motiveras icke endast med det statsfinansiella läget, som de kvinnliga reservanterna gjort, utan en hel arsenal av skäl föres fram att motivera de procentuella avdragen, som bli störst för dem, som litet hava: 14 % i 1—6 lönegraderna, 12 % i 7—9, 10 % i 10—12 och 8 % i 13 och 14 lönegraderna varefter lika behållen lön i de högre lönegraderna. Endast för första lönegraden, vars verkliga nödläge skildrades i förra numret, föreslår kommittén en förhöjning upp till existensminimum.

Kommittémajoriteten utgår tydligen ifrån att statstjänsterna äro manliga prerogativ, och det enda, som ur statssynpunkt berättigat användandet av kvinnlig arbetskraft i statens tjänst är dess prisbillighet. Kan man välja mellan en man och en kvinna, väljes utan undantag en man. Det är t. o. m. omsorgen om kvinnorna själva, som förmått kommittémajoriteten att ej för de lägre lönegraderna kunna gå på lika-lön-principen. Upprepade gånger framhålles, att det är ej minst uppgiften att skapa förutsättningar för att kvinnoarbetet skall komma till användning inom statstjänsten, som bjuder, att sådana ekonomiska hänsyn tagas, att kvinnor ej blott kunna antagas utan även med fördel bibehållas i statsanställning.

Om detta resonemang gällt endast de nyöppnade platserna, skulle man förstått, även om man ej kunnat gilla detsamma. Men nu är det tvärtom för de stora massorna, där lönen statsfinansiellt betyder något, som skälen föras i elden. För kommittén, som så ingående undersökt mäns och kvinnors inbördes prestationsförmåga, borde dock den frågan hägrat: Kan verkligen det arbete dessa de lägre lönegradernas kvinnos utför på det hela taget med *lika* (jag sätter icke *större*) fördel utföras av män? Är det icke andra faktorer än prisbilligheten som gjort, att just kvinnoarbetet under de sista decennierna kommit till mycket stor användning inom vissa verk. Kommittén meddelar själv att antalet ordinarie statsbefattningar på tjugo år ungefär fördubblats, från tjugotvå- till fyrtiofyratusen. De kvinnliga statstjänarnas antal har på femton år i det närmaste tredubblats, från två- till cirka sextusen. Ökningen har skett huvudsakligen i de centrala verken, där år 1902 8 och 1922 2,073 kvinnor voro anställda. Telegrafen sysselsatte år 1907 396 och 1922 2,732 kvinnor.

Frånsett överorganisation och överflödsvanorna från de goda åren, som tillät varje ämbetsman med självaktning att ha en eller flera levande skrivmaskiner till sitt förfogande, torde andra faktorer än prisbilligheten framkallat denna enorma ökning av den kvinnliga arbetskraften inom dessa verk. Bakom dessa siffror skymtar en verklighet, som talar om en naturlig arbetsfördelning och en pågående omvandling av vad som kan kallas manligt och kvinnligt verksamhetsområde. Statstjänst *kan* vara i lika hög grad ett kvinnligt verksamhetsområde, och det *är* en ren fördel för staten att ha tillgång till kvinnlig arbestkraft på vissa områden. Låt oss se bort från sjuksköterskorna och i stället tänka på en stor grupp av statstjänare, som vi alla ha att göra med, telefonisterna. Tror kommittén verkligen, att det arbete, dessa utföra, skulle kunna med fördel utföras av manlig ungdom. Telefonisten har icke något s. k. kvalificerat arbete, men det fordrar i alla fall vissa kvalifikationer: en höggradig smidighet och anpassningsförmåga, ständig uppmärksamhet, kontrollerade och övervakade må-

(Forts. å sid. 4.)

FÖR KVINNAN

Kvinnans yrkesval

Några arbetsområden för kvinnor.
Föredrag vid av Svenska Kvinnors Medborgareförbund hållna möten i oktober 1923, utgivna av *GERTRUD BERGSTRÖM.* Kr. 2:—.

Sin egen jungfru.
Kåserier om hemmets skötsel av *FRU HEIN med* förord av *GWEN.* Kr. 2:75.
»Många böcker ha skrivits om konsten att hushålla, konsten att spara men denna, som tar upp problemet mindre ensidigt, ger bestämt de bästa råden.» Idun.

Husliga erfarenheter!
En erfaren husmoders praktiska rön och råd, av *JANE EYRE.* Kr. 2:75.
»För de oerfarna husmödrarna och de stackars självförsörjande är boken av ovärderlig nytta, ty den visar bot för nästan allt inom ett hem.» Aftonbladet.

För kafferepet

Lättgjort bakverk.
55 utförliga och beprövade recept på kakor som kunna bakas »medan kaffet kokar» av *SIGNE WIRGIN.* Kr. 1:50.

En bok för mödrar

Våra småttingars stärkande, härdningo. uppfostran
uppfödningen — bakterierna — väder och vind, av prof. *WILH. WERNSTEDT.* Kr. 1:—.

En bok för envar

Coué och vårt dagliga liv.
en vallfart till kliniken i Nancy av *VERA v. KRAEMER.* Kr. 3:—.
»full av råd till det kvinnliga könet — råd som äro så förnuftige och enkla att minsann ingen annan kommer att ge dem.» Idun.

I förkylningstider

Hur behandlas
Influensa.
en bok om snuva, hosta och förkylning; om inflammationer och katarrer av *Dr. med. M. SIMON.* Kr. 2:50.

Om
Njursjukdomar.
med en inledande orientering över njurarnas byggnad och normala verksamhet av *ANDREA ANDREEN-SVEDBERG.* Kr. 2:25.

I alla boklådor
Wahlström & Widstrand

Vänner av boken
samlas alltid för JULINKÖP
i
A.-B. BIBLIOTEKSBOKHANDELN,
Välsorterad pappershandel.
Kunglig Hovleverantör.
12 BIBLIOTEKSGATAN 12
Telefoner 25 28, Norr 47 69.

Tidevarvet inför pressen.

Göteborgs-Posten: »Tidevarvets första nummer har utkommit. Det är en verklig glädje att kunna konstatera, vilket gediget material och vilka förträffliga pennor, som här gemensamt bidragit att göra numret innehållsrikt. Och all anledning finnes att förvänta en lika saklig och omväxlande fortsättning. — Detta första nummer får dessutom en särskild festlig prägel genom alla de lyckönskningar för bladets bästa, som ingått från en mängd ledande kvinnor i in- och utlandet. Lady Astor, mrs Wintringham, lady Rhondda, Annie Furuhjelm, Sophie Alberti m. fl. ha uttalat sig för Tidevarvet och om Tidevarvet som ord och begrepp har slutligen den berömde språkforskaren prof. Adolf Noreen skrivit en högst roande skildring.»

Söderköpings-Posten: »Tidevarvet har utkommit, — utmärkt och innehållsrikt, med en mängd värdefulla bidrag.»

Västerviks-Posten: »Vi rekommendera Tidevarvet på det varmaste. Tidningen är gedigen och intressant, med ett ord välredigerad.»

Ronneby Tidning: »— värdefulla bidrag, — kända namn och goda pennor.»

Gefle Dagblad: »Tidevarvets intressesfär vill omfatta ej blott frisinnad politik utan allt som kan intressera kvinnan som samhällsmedborgare. — Det är att hoppas, att kvinnorna nu visa sådant intresse för denna sin tidning, att den kan förverkliga sina goda intentioner. Prenumeration är den första naturliga åtgärden.»

Jämtlands Tidning: »Den nya tidningens ledning går tvivelsutan till sin uppgift inte bara med de bästa förutsättningar utan också med de bästa avsikter.»

Svenska Morgonbladet: »att söka lägga allvarligt etiska synpunkter på försvarsproblemet, — den frisinnade ungdomens tidningsorgan lika väl som de frisinnade kvinnornas tidning har innehållit uttalanden, som genom sin friska idealism sticka av mot det allt för realistiska åskådningssätt, som eljes är det vanliga på många håll.»

Tidevarvets första nummer under det nya året bjuda på bl. a. artiklar av våra ledamöter av riksdagens första och andra kammare, fröken Kerstin Hesselgren och fröken Elisabeth Tamm.

En serie artiklar om Hemslöjdens renässans skrives av den för sin stora insats i Jämtlands hemslöjd och hembygdsvård uppskattade landshövdingskan Ellen Widén.

Sina erfarenheter som "Hemkonsulent bland landsbygdens husmödrar" skildrar fru Agnes Ingvar-Nilsson.

Inrikes- och utrikespolitiska översikter komma att i varje nummer inflyta. Litteratur såväl som konst, ägnas stor uppmärksamhet. Bidrag till diskussionen om principer och dagsfrågor välkomnas av redaktionen.

Endast kronor 5:50 för 1924 — ett nummer i veckan — kostar

TIDEVARVET.

Nu äro priserna
å
HANDDUKAR
så låga att man knappast kan vänta sig lägre.
Glashanddukar
från 3 kr. pr ½ duss.
Toiletthanddukar
från 5.50 pr ½ duss.
Även finnes ett stort lager av
DUKTYGER
till låga priser.
Levin Östring
57 Kornhamnstorg 57

Vår närmaste uppgift.

Nästa år blir ett betydelsefullt år för Sveriges kvinnor. Då förrättas som bekant val till riksdagens andra kammare och kvinnorna skola för andra gången använda sin nyförvärvade politiska rösträtt. De olika politiska partierna komma utan minsta tvivel att anstränga sig till det yttersta för att tillförsäkra sig kvinnornas stöd. Är man likgiltig för deras krav, synpunkter och önskemål mellan valen så är man så mycket mera angelägen om deras stöd när avgörandet faller.

På kvinnornas insats beror ju också så oerhört mycket. Men det tillkommer kvinnorna själva att se till att denna får betydelse i den riktning de själva önska. Ett av de resultat, som bör uppnås nästa år med tillhjälp av kvinnornas röster, är ökad kvinnlig representation i riksdagen. Det är inte bara naturligt att detta blir ett resultat av nästa års val, det är också nödvändigt.

För de frisinnade kvinnorna och deras organisation bör detta mål redan nu framstå som den närmaste tidens förnämsta arbetsuppgift. Redan nu bör organisationsarbetet upptagas med ökad styrka överallt ute i landet. Såsom ett ytterst viktigt led i detta ingår en energisk propaganda för spridning av de frisinnade kvinnornas egen tidning *Tidevarvet*. Dess betydelse som språkrör för vad de frisinnade kvinorna vilja och kämpa för blir under nästa års valrörelse särskilt stor. Utvecklingen under den senaste tiden har nogsamt visat, att de frisinnade kvinnorna och deras riksförbund icke ha mycken förståelse att vänta från de två andra organisationerna på liberal och frisinnad grund. Där man på de hållen icke ställer sig alldeles likgiltig, motarbetar man direkt de frisinnade kvinnornas organisationsarbete.

Denna situation tvingar kvinnorna att efter bästa förmåga sätta igång arbetet med så mycket större energi. Och särskilt gäller det, såsom ovan framhållits, att icke spara någon möda för att förskaffa *Tidevarvet* så stor spridning som möjligt. När årsskiftet nu stundar och vår tidning skall börja sin första årgång bör det vara en kär plikt för varje frisinnad kvinna, som förstår betydelsen av nästa års val och sitt ansvar inför detta, att omedelbart börja verka för Tidevarvets spridning. Ju förr detta arbete börjar, desto bättre blir resultatet till årsskiftet.

Det måste börja nu!

Från Washington till Génève.

(Forts. fr. sid. 1.)

I all sin förfärlighet har Versaillefördraget dock på några punkter verkligen försökt ge uttryck för den ideella strävan, som skulle utgöra ententens krigsmål. Del 13 "*om arbetet*" har nämligen en mycket vältalig förklaring om mänsklighetens plikter gent emot den kroppsarbetande befolkningen och "de höga beslutande makterna" förbinda sig i densamma att genom gemensam lagstiftning söka förbättra dess arbets- och levnadsförhållanden. Som medel härför skulle en internationell arbetarskyddsbyrå upprättas och årliga konferenser hållas och — vilket var det nya — till dessa konferenser skulle kallas, icke blott regeringsrepresentanter, utan även arbetare och arbetsgivare, samt i frågor, som särskilt gällde kvinnor, även kvinnor.

Det kändes också, när man samlades i Washington hösten 1919, att detta var en ny och första konferens i sitt slag.

Allt var möjligt, alla voro gripna av iver att få fram något verkligt, att få omsätta och ge uttryck för alla de löften och förhoppningar om en bättre tingens ordning, som krigets oerhörda press tvungit fram och framför allt trodde man att kriget nu var slut och att fredens æra kommit, då den nya värld skulle byggas upp, om vilken man drömt under krigets fasor. Och man trodde, att internationell lagstiftning var kungsvägen till fredens befästande.

Det var stridigheter och kompromisser även här, som det ju måste bli, när 39 nationer med olika seder, språk och förhållanden skola ena sig om något, men det var också en känsla av "människorna en god vilja", som lyftade en över svårigheterna och gjorde arbetet till en glädje.

På 3 veckor enade man sig om 7 konventioner och 6 rekommendationer och man reste hem, visserligen oroad av det något väl lättsinniga sätt varpå en del av dessa konventioner satts ihop och antagits av konferensen, men dock med en känsla av, att ett verkligt steg tagits till bättre samförstånd och större social rättvisa.

Sedan dess har det hållits en konferens varje år. Jag har inte varit med om någon av dessa och kanske var det därför som skillnaden mellan Washington och Génève slog mig så starkt.

Det var en fullkomligt illusionslös samling människor, som här möttes. Borta var den ivriga tron på, att man kunde och skulle omskapa världen och borta var känslan av att man lärt något av kriget, som borde och måste omsättas.

Visserligen hölls det stora anföranden om den sociala rättvisans betydelse och mänsklighetens plikt att arbeta för dess förverkligande genom att antaga alla de konventioner, som nu ligga på hög, men man greps inte av det, det lät uppskruvat och man och man emellan ryckte man på axlarna och sade: "det går inte", "det blir ingenting", "på det här sättet komma vi ej fram"! Det nya försöket, vid vilket så stort förhoppningar fästs, att arbetare och arbetsgivare skulle vara med vid utformningen av och besluten om dessa lagförslag, hade heller ej uppehållits. 13 av 42 nationer hade skickat ofullständiga delegationer med bara regeringsrepresentanter och endast 9 länder hade kvinnliga representanter trots särskild uppmaning från Arbetarskyddsbyrån att komma ihåg bestämmelserna på denna punkt. I de flesta fall ha ekonomiska skäl härför anförts och detta kan ju vara mycket befogat i dessa tider, helst en ny konferens skall hållas redan i juni 1924.

Men de nationer, som ej kunna skicka en fulltalig delegation (2 regerings-, 1 arbetsgivar- och 1 arbetarrepresentant) borde antingen ej skickat någon eller också ej haft rösträtt. Det ojämna förhållandet mellan antalet medlemmar i delegationerna bryter egentligen hela tanken med konferensens sammanställning och förfuskar själva idén. Att det ej gjordes mera affär av detta förhållande från arbetarsidan, tyder också det på, att förhoppningarna sjunkit djupt.

Det var nog inte heller utan mening, att man denna gång gjort en paus i lagstiftningsarbetet och tagit upp till behandling frågan om det organ, som i olika länder har till uppgift att övervaka skyddslagarnas efterlevnad. Konferensens enda överläggningsämne var nämligen "*de allmänna principerna för yrkesinspektionen*", och avsåg man härmed endast utformningen av en rekommendation till de olika staterna.

Möjligheterna att enas om konventioner har för varje konferens blivit mindre och antalet av de länder, som underskrivit Washingtons och senare konferensers beslut är trots Arbetarskyddsbyråns och konferensernas bemödanden mycket litet. Inte ens de länder, som själva ha liknande lagstiftning ha vågat binda sig. Det kändes verkligen som om en kall hand lagt sig över hela företaget och som om det enda återstående intresset vore de politiska stridsfrågorna eller maktfrågan mellan de olika gruperna. När det gällde dem flödade vältaligheten som rikast och läktarne fylldes av intresserade åhörare och man frågade sig verkligen, om det det andra landets arbetar- eller arbetsgivarrepresentanters mandat, som man kommit tillsammans.

Men när man kommit över den chock, som denna förvandling måste ge den, som ej kunnat följa händelsernas gradvisa utveckling, började man se och förstå, att det kanske ändå fanns mera kvar av den goda viljan än man först vågat hoppas. Det fanns de, som sade, att nu ha vi nått botten, nu ha vi inga illusioner mer att förlora, men kanske kunna vi just därför börja att långsamt och varligt foga den nya byggnaden samman och få den att bli något som verkligen håller.

Ur det fackliga arbetet vid konferensen framgick också vissa beslut, som äro goda tecken på en sådan förhoppning och tänker jag i en följande artikel återkomma till några av dem.

Kerstin Hesselgren.

Bemärkta personligheters ord om Jamaica-bananer.

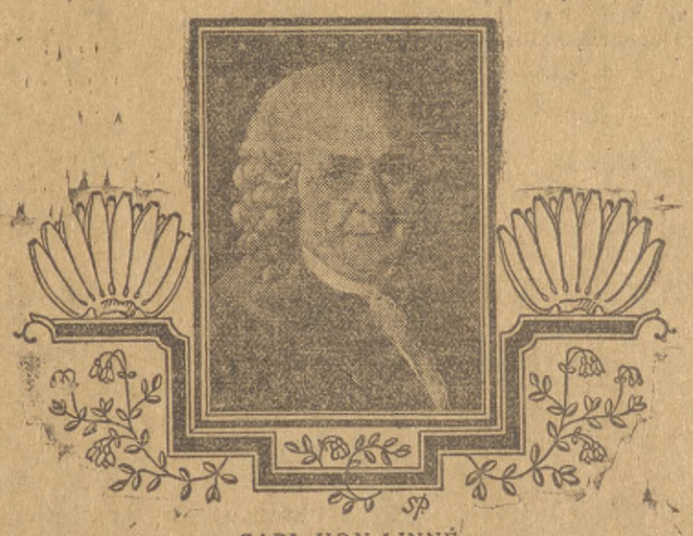

CARL VON LINNÉ

"Dess smak har ingen like i sötma dess lukt kan bringa en död menniskja lif igen", säger Carl von Linné om Jamaica-bananen i sina akademiska föreläsningar över Dieten: "Musa (Pisang) är ibland de sötaste frukter, smakar ungefär som fikon, är därför bäst för barn som ännu ej want sig vid starka saker, samt fruntimmer... Frukten som härpå wäxer, är lustigt at se på, skön at smaka på, ljuflig och skön at lukta på, ja förunderlig at handtera, ty dess färg kan ingen målare eftergjöra, dess smak har ingen like i sötma, dess lukt kan bringa en död menniskja lif igen."

(Ser. I: Nr 1.)

Eskilstuna-Kuriren

Ledande liberalt organ för Södermanland

Självständig Orädd Kulturell

ANMÄRKNINGAR
AV
·K·J·

Kandidatexamen.

Se här ett typiskt prov på något som plägar hända svenskar i Europa jämte anvisning på ett lämpligt svenskt beteende i slika fall.

Sommareftermiddag i en tysk kurortspark. Vår bänkade grupp domineras av en fågelpigg åldrig dam, skriftställarinna, sprittande filantropisk och sannolikt medlem av Sällskapet för etisk kultur. Hon har kommit med spårvagn från närmsta huvudstad för att hälsa på litterära vänner, timmarna är knappa och det dröjer inte länge innan hon plockar fram ett papper och anhåller om samtliga närvarandes benägna underskrifter. Det är ingen växel men så gott som, nämligen en petition om årets Nobelpris för diktaren N. N.

Jag lutar mig ovillkorligt tillbaka i trädgårdsstolen, sålunda markerande en utlännings obehörighet i familjerådslag. Men denna diskretion befinnes illa anbragt. En opåräknad svensk namnteckning, vilken skickelse! Det är just vad som behövs för att garantera lycklig utgång. Man tittar spänt och manande på mig.

Plötsligt befordrad till nationell viktighet måste jag försöka fylla rollens krav: göra mig rar och resa betänkligheter.

— Hur gammal är diktaren N. N.?

Lugnande försäkras att han har fyllt femti år. Jag runkar på huvudet:

— Det var ingen ålder. Mognad och stadga anses önskvärda. Emellertid har det mången gång roat prisnämnden att uppmuntra unga krafter. Men är han pekuniärt välsituerad?

Filantropen strålar och viftar med handen som ett ivrigt skolbarn:

— På den punkten står han över alla invändningar. Han har det fullkomligt hjärtslitande smått. Besinna, en stationsskrivare i en Vorort till Berlin, med fyra barn och...

— Nej hör nu — hugger jag in och lägger till rätta en uppsyn av harmfull avsmak. — Tar ni vår höga stiftelse för ett klasslotteri eller en Wohlfahrtspflege? Den känner sitt ansvar tillräckligt för att inte kasta bort grova summor på proletärer, alltså folk som notoriskt saknar vana att umgås med pengar.

Denna upplysning tycks verka överraskande. Kretsen tiger besvärad och inåtvänd. Snart repar sig dock den osläckliga filantropen och slänger ut en förtvivlad trumf (om krig och valuta vet man ännu ingenting):

— Två hundra tusen mark eller vad det är! Det måtte väl inte vara en förmögenhet att bli yr i mössan av. Blir ni det i Sverige?

Ja för mindre, svarar promt mitt överrumplade samvete, men högt genmäler jag stucken och blickande utåt rymden:

— Nå då så kan väl stationsskrivar N. N. ta sig fram i fortsättningen utan denna ringa hushållshjälp.

Filantropen tror sig viss om övertaget och röjer undan motigheten med en flott sopande gest.

— Här gäller det ju annat än mammon — framhärdar hon, ljust leende i glädjen att nalkas en renare sfär. — Vår arme store diktare har inte lyckats göra sig hörd ännu. Bara en fåtalig elit flockar sig kring honom. Och hans budskap måste nå ut till världen, mänskligheten har inte råd att umbära det. När han nu får priset skall han med ens i ryktets blixtbelysning stå uppenbar för alla. Inte mynt utan *ära* är vad vi vill skaffa honom.

— Ära ?! — Jag låter okonstlat häpen. — Äran ligger väl helt och hållet på vår sida. Ifall den över huvud har någon plats i en ekonomisk transaktion. En bra check har vi att spendera, men äran måste våra understödstagare ha erövrat i förväg och bära fram som en offergåva att läggas för våra fötter. Det är en redlig bytesaffär, och diktaren N. N., som inget vederlag har att bjuda, kan vi inte reflektera på.

Denna utredning förefaller sällskapet krass, jag märker det och fröjdas åt att man i övermod har förverkat möjligheten att köra fram med det argument som lever i allas själar: äran består i ett sexsiffrigt tal. Diktaren N. N:s advokat slokar svårmodig.

— Ni bör ha mycken främmande ära på lager uppe hos er — smädar någon, och stämman är rund av stormaktssyffisans.

— Ånej, inte just. Vi är faktiskt blaserade och håller inte längre ordning på våra troféer. De skräpar framme på scenen ett par veckor, och ingen frågar efter var de sen blir av. Och för resten, vad är det för skrot världen skickar på oss i detta utskottssekel! Om vi hade fått premiera Goethe...

Explosion, tumult, kullvräkta stolar, sorl och gnistrande ögon. Jag urskiljer knappt vad som ropas, men jag förstår att jag har kallat fram i dessa mänskor en komplett olidlig föreställning. De vrider sig i vånda inför en skammens vision. Även jag ryser...

Då griper jag filantropen i armen och stönar:

— Hit med tiggarlistan! Diktaren N. N. äger de rätta kvalifikationerna.

Rationell och irrationell lönepolitik.

(Forts. från sidg 2.)

ste hela deras väsen fulltständigt automatiseras.

Det klagas ständigt över, att halva, för att icke säga ¾ av värnpliktstiden åtgår till att inöva den manliga ungdomen i hälsning och givaktställning. "Det fordras en sådan automatisering", säga militärerna. Men det åtgår dubbla antalet månader för den manliga ungdomen för att lära sig dessa relativt enkla handgrepp mot vad den kvinnliga behöver veckor för att inöva det betydligt mer krävande telefonistyrket. Tror verkligen kommittén även här på den kvinnliga arbetskraftens mindre prestationsförmåga, som kommittén med stor möda och många utredningar och tabeller sökt bevisa. Och hur har kommittén fått fram denna mindervärdighet? Reducerade pulpafyllningar och utdragna tänder ha tyvärr ej lämnat kommittén de önskade bevisen. De kvinnliga skoltandläkarnas procent låg en aning högre. Kommittén tröstar sig med att det viktigaste dock är kvaliteten på arbetet och ej fortfärdigheten. Posten har ej givit någon hugsvalelse, icke ens riksförsäkringen eller järnvägarnas godssamtrafik. Resultaten äro för ovissa. Kommittén övergår till att av kvinnoarbetets ekonomiska utbyte sluta sig till arbetets *värde*, och nu först finner man med hjälp av böckernas bok, taxeringskalendern, *den verkliga grunden*, efter vilket ett arbetes sociala värde bör bedömas. Åtta frånskilda tobakshandlerskor förtjäna blott 32 % mot vad de manliga frånskilda tobakshandlarne göra (se sid 29). De frånskilda klädståndsfruarna ha visserligen lyckats skrapa åt sig 165 % i jämförelse med sina manliga olyckskamrater, men det gör ej så mycket, ty deras gifta medsystrar och de gifta kvinnliga fotograferna reducera i alla fall kvinnornas inkomst av rörelse till blott 40 % av mannens. Sådana undersökningar anser kommittén peka på en mindre prestationsförmåga hos kvinnorna, och alltså böra de kvinnliga statstjänarna av lägre lönegrader avlönas med 14 % avdrag i jämförelse med männen i samma lönegrad.

Skicklighet och förtjänst anges som befordringsgrunder i Sveriges grundlag. Borde icke kommittén även föreslagit att för tydlighetens skull uttrycket "förtjänst" skulle utbytas mot "förmåga att ekonomiskt till egen fördel utnyttja en statsbefattning"!

Det statsfinansiella nödläget omöjliggör till en viss grad ett allmänt tillämpande av lika-lönsprincipen på en gång. Men besparingar kunna göras på flera sätt. Föreligger icke på sina håll en överorganisation? Det kan vara förenligt med ekonomisk fördel för staten, att arbetet utföres av en icke missnöjd, icke svältfödd och under dåliga arbetsförhållanden arbetande statstjänarekår.

Just avlönings- och arbetsförhållandena torde spela en icke

MIA LECHE.

Frankrikes rätta ansikte.

För två år sedan inträffade det att en fransman uppträdde på Nationernas förbunds kongress i Genève och förklarade att han »ville återställa dragen av det förtalade Frankrikes rätta ansikte». Han gjorde det genom att deklarera sitt lands villighet att låta folkförbundet behandla skadeståndsfrågan. Föresatsen betraktades som ett framsteg, men ack! — vid 1923 års kongress vägrade Frankrike infria löftet och undertryckte t. o. m. varje ansats från de delegerades sida att få upp frågan till diskussion.

På liknande sätt har, alltsedan fredsslutet, varje liten förhoppning upplösts i missräkning. Erfarenheten har visat att om det är oklokt att förlita sig på furstar, så är det i lika hög grad oklokt att sätta sin tro till politikens män.

Inga tyckas heller vara mindre skickade att återställa dragen av Frankrikes rätta ansikte än de statsmän som nu styra landets öden. Men genom det politiska och diplomatiska spelet, med alla dess falska löften och fraser, händer det då och då att man skymtar ett ansikte, som är klart och ljust och som bär spår av den intellektuella redligheten, den andliga högheten hos denna nation, som skänkt hela den västerländska kulturen dess rikaste skatter.

Till dessa ljusspridare höra de franska fredsvännerna. Att det i den feberstämning, som f. n. behärskar landet, finnes människor, som våga sätta en förvärvad ryktbarhet på spel för att öppet förkunna sin avsky för kriget och dess verkningar, det är i och för sig en bragd. Därför betyda också vittnesbörden från Frankrike mer än från något annat land.

Det brukar nog vara så — det tjänar ingenting till att förneka det! — att den pacifistiska övertygelsen inte alltid utesluter en viss andlig grumlighet och sentimentalitet. Den ringaktande benämningen »fredsfår» har kanske inte utan fog emanerat ur det kända sakförhållandet att de snällaste människorna inte alltid äro de skarpaste hjärnorna!

Och ändå finns det väl ingen åskådning som bättre överensstämmer med det sunda förnuftet än just pacifismen! Ett på logik och realskäl grundat avståndstagande från alla nationalistiska ideal kännetecknar de franska fredssträvandena. Här är det tydligen inte de blödigaste men de nyktraste och mest klarsynta, som kraftigast fördöma det politiska system, i vilket det egna fosterlandets blod förrinner.

Anatole France, ironikern, hädaren, sensualisten, blir varm när han talar för freden. Sin klart pacifistiska ståndpunkt deklarerade han före 1914 och bestod provet när hemsökelsen kom. Tillfrågad om hur han menar att ett icke krigiskt folk skall kunna utveckla och förkovra sig svarar han:

»Genom att göra sitt land bättre och rättvisare, mera moderligt gent emot det egna folket och mera lojalt och broderligt gent emot andra... Genom att oupphörligt upprepa att krig är avskyvärt och genom att med otvetydig ärlighet i handel och vandel ådagalägga att man icke vill gripa till vapen...»

Romain Rollands arbete för freden är tämligen känt hos oss liksom *Barbrusses* ståndpunkt i skyttegravsromanen »Elden», och i den radikala tidskriften »Clarté». Mindre känd men inte mindre betydelsefull är den insats *Paul Reboux* gjort. Han var en ung, firad, och allt annat än moralisk boulevardförfattare, som före kriget vunnit sin största ryktbarhet genom de dråpliga författarparodierna »A la manière de...» skrivna tillsammans med en annan ung författare, lydande det ofranska namnet Muller. Snart utsträcktes vapenbrödraskapet även till skyttegraven. Muller stupade och Reboux återvände som lidelsefull pacifist. Han skrev sin första stora, allvarliga roman »Fanorna», som han tillägnade den döde vännen. Dedikationen lyder: »Charles Muller, stupad i kriget, tillägnas i hat till kriget denna bok, i vilken så många av våra broderliga idéer återuppstå.» I två digra volymer påvisar Reboux medelst tabeller, siffror och ett vidlyftigt statistiskt material, att Frankrikes eget tillfrisknande helt och håller beror på en fredlig uppgörelse med Tyskland. Med bindande skäl fastslår han hur dessa länder äro ekonomiskt beroende av varandra och hur Frankrikes välstånd aldrig kan uppstå ur grannlandets bankrutt. Argumenteringen är huvudsakligen byggd på rena förnuftsskäl och det är en trots allt varmt patriotisk fransman, som här reser sig mot det tyskhat, som fräter likt en kräftskada på franskt känsloliv och fransk intelligens.

Många andra författarnamn finnas att nämna — rättvisligen bör man också komma ihåg den genom det romantiska snedsprånget »La garconne» sorgligt ryktbare *Victor Margueritte*. Ärligt och modigt och med hela den polemiska hetsighet som är honom egen, har han sedan långt tillbaka dragit sin lans för fredssaken och det anses, att när han nyligen berövades hederslegionen, så tog man »La garconne» som förevändning för att straffa honom för hans pacifism. Och Maurice Rostand, son till Cyrano de Bergeracs författare, har i sin roman »Skampålen» utslungat ett anatema, som kommit mycken diskussion och förargelse åstad. »Död åt fanorna! Död åt det som dödar! Död åt nationalismen! Död åt det nuvarande samhället!» är ledmotivet i denna bok.

Sitt högsta uttryck synes mig dock den för fransk mänsklighet karaktäristiska arten av pacifism ha fått i *Marie Lenérus* nyligen på svenska utkomna bok »*En kvinnas biktbok*». Om Paul Reboux' bok gav uttryck åt en ärlig människoväns strävanden att få ett positivt grepp på problemet, så möter oss hos Marie Lenéru dessutom även något av den sällsynta gnista som kallas geni.

Självbiografien, gärna utkristalliserad i aforismer och maximer, har av ålder varit en fransk specialitet. Marie Le-

oväsentlig roll i den sjukstatistik, som kommittén förebragt och som utgör det andra stora huvudargumentet till lönereduceringen.

Ställer man sig tvivelaktig till de undersökningar över arbetsprestationerna, som kommittén utfört, äro siffrorna från sjukstatistiken desto intressantare. Skada blott att ej kommittén närmare ingått på vad som kan ligga bakom dessa nakna siffror.

Först folkskollärarinnornas mycket omtalade sjuksiffror. Kan det då vara rätt att hämta statistik från krigsårens fullkomligt abnorma förhållanden? Vi veta hur den alltmer och mer inträffade födoknappheten under dessa år undergrävde hälsotillståndet i vida befolkningslager. Trots ransoneringens matematiska rättvisa drabbade verkningarna olika, vilket visade sig i kristidssjukdomarnas uppträdande. Ensamstående personer i de största städerna stodo i ransoneringsförhållande så ojämförligt sämre ställda än sådana, som tillhörde familj med barn av olika åldrar. Ty där kan man säga, att de vuxna levde av barnen överflöd. De ensamstående däremot måste utöka sitt nödvändiga födobehov, där det överhuvudtaget gick att utöka, med icke ransonerade varor av ganska olämplig art, som sakta men säkert undergrävde deras organism, och säkerligen bidrog till att influensan med sina följdsjukdomar särskilt härjade bland dessa kategorier.

Vi ha vidare kommitténs egna undersökningar, i fråga om vilka det med skäl kan sägas, att såväl 1919 som i viss mån 1920 voro influensa-år och marken var undermynerad av förut omnämnda orsaker. Kommittén har själv påpekat i hur mycket större utsträckning de manliga folkskollärarna ha familj än de kvinnliga, och liknande torde förhållandet te sig inom de centrala- och kommunikationsverken. Inom en del av de förra påminna vi om de utbredda arsenikförgiftningarna, som visserligen äro till tiden föregående, men satt djupgående spår i mångas hälsotillstånd.

Åldersgruppen under 25 år, som utgör 28,7 % av samtliga undersökta kvinnliga statstjänare, har en sjuklighetsprocent, föga överstigande den manliga av samma åldersgrupp, som däremot utgör endast 6,1 % av samtliga manliga statstjänare.

Staten har sålunda förmånen att tillgodogöra sig den kvinnliga arbetskraften i största utsträckning under den friskaste ålderperioden. Ehuruväl kvinnliga tjänstemän i perioden 35—40 år, utgörande 13,1 % av samtliga, har en betydligt större sjukprocent än motsvarande manliga ålders, grupp, är antalet sjukdagar, som den åsamkar staten, dock mindre än den manliga gruppens på grund av att här kommer huvudkontingenten av de manliga löntagarna.

Kvinnans större sjuklighetsprocent anför kommittén som ett starkt skäl till mindre lön, men man torde med skäl kunna säga, att denna oproportionerligt ökade sjuklighet i stället är en stark anklagelse mot staten som arbetsgivare. Staten fick den bästa tiden av dessa kvinnors arbetstid, men hur har staten många gånger avlönat och under vilka arbetsförhållanden? Ännu torde många 100-tals kvinnor i statens tjänst arbeta under så dåliga lokala förhållanden, att staten skulle, om det varit fråga om enskild drift, ingripit genom sin inspektion. Men kommitténs enda slutledning av sin sjuklighetsstatistik är: minskad lön! Det påminner osökt om Smålandsgumman, som av sparsamhetsskäl sökte vänja sin bagge av med att äta. När baggen dog efter en tid, sade gumman: "Synd att han inte levde litet längre, då kunde han även vant sig av med att dricka!"

Ada Nilsson.

DET SANNINGSÄGANDE BARNET

Den tyskvänliga damen: Jag tycker det är alldeles rätt av tyskarna, att de gömmer undan sina vapen och kastar sten på kontrollkommissionen, ifall de gör det, som det står i franska tidningar. Och om de också inte har några vapen, så tycker jag att de skulle gå mot fransmännen med bara nävarna. Det finns väl också rep kvar i landet och träd i skogen att hänga upp dessa inkräktare i. Deras fräckhet känner inga gränser, när inte tyskarna drar dem med rep.

Det var också alltid det jag sa nere i Wiesbaden, det var förresten synd att man inte kunde stanna där, det blev för dyrt och otrevligt. I fjol var där förtjusande. Det var det jag alltid sa, att vore jag tyska, så skulle jag inte ge mig någon ro, förr än jag fick mina bröder och fästmän att äntligen anordna den där Bartolomeinatten, som det så länge har varit tal om. Man ska inte bara tala. Följden är att nu är inte fransmännen rädda för den, fast det var de minsann nog i början.

Ja visst skulle det vara ett dyrt nöje, det förstår jag med, men icke *för* dyrt, det försäkrar jag. Det finge gå med mina bröder hur det ville och med mig själv också, jag skulle inte vara den som klagade. Jag skulle mitt i allt elände fröjda mig åt att det fanns några mindre av detta pack kvar i världen. När mänskligheten förhåller sig likgiltig och inte rör sig, så får tyskarna ta saken i sina egna händer, det är nu min mening.

Det sanningsägande barnet: Ja, men om tant tycker så illa om Frankrike, varför köper tant alla sina kläder från Paris då?

En negerstat i staten.

Av *Elin Wägner.*

(Forts. från sid. 1.)

hos enskilda, särskilt stolta och sårbara kvinnor med utpräglad personlig självkänsla, ligger den på ett helt annat plan än det här berörda sociala. Det särskiljande i flockar av män och kvinnor som nu sker, är, tror jag, resultatet av en process, som varken hos flertalet män eller kvinnor når upp i medvetandet. Vad de senare angår är det mest fråga om att foga sig, ge efter för tryck.

Jämförelsen med negrerna kan lämpligen begynnas med negrernas frigörelse från legaliserat slaveri och kvinnornas tillträde till vad som såg ut som medbestämmanderätt i staten. I båda fall sker en akt av teoretisk rättvisa under intryck av tidsandan, världsstämningen. I båda fallen visar sig reformen ha medfört långt mindre reella förändringar än man kunde ha väntat. Denna pappersreform öppnar en dörr. Men ingenting sker, förr än vederbörande fatta mod att gå in genom dörren.

Lagändringen är slutpunkten i en agitation, som därefter avmattas. Viljor och inflytanden i rent motsatt riktning sätta in med sin strävan att tillintetgöra verkan av det skedda. Det var inte i går, som en man första gången hittade på, att första steget till att bli av med en besvärlig kvinna kan vara att gifta sig med henne — här att ge henne rösträtt.

Frigörelse från yttre skrankor ha möjliggjort för kvinnorna och negrerna att tillgodogöra sig samtidens bildningsmöjligheter och utbilda sig för kvalificerade yrken, vilket är glädjande. Det var en tid, då det blåstes i horn för den första kvinnliga läkaren, juristen och journalisten. Trumpeten skulle kanske blivit mindre livligt begagnad, om man då kunnat förutse, att deras efterföljare skulle hänvisas att öva sin verksamhet blott och bart i sin egen avskilda värld.

Det heter i den tidskrift jag förut citerat: *The World to-morrow*, att den svarte läkaren, juristen och läraren har uteslutande svart klientel, och att deras existens därför är halvt förgäten. Att dra parallellen rakt ut här, vore kanske att göra sig skyldig till orättvisa. Jag önskar gärna bli motsagd och överbevisad om att jag har alldeles fel i min uppfattning om männens blanka oförmåga att fatta att kvinnor ha något att göra på andra områden än de kvinnliga så kallade särintresseena — där männen förövrigt förbehålla sig översta ledningen och de större initiativen.

För mina ögon ser det emellertid ut som om kvinnornas lilla värld alltmera utbyggdes och isolerades. De unga flickorna tro sig mycket frigjorda, emedan de få röka eller låta bli, dricka sprit eller låta bli, gifta sig eller låta bli efter egen smak. Men ett osynligt stängsel bygges omkring dem, medan på en annan kant av världen muhammedanskorna jubla över, att de börja få lägga bort slöjan, deras slaveris symbol.

Vid det offentliga möte som Svenska kvinnors medborgarförbund anordnade i Stockholm för diskussion av kvinnornas möjligheter på arbetsmarknaden, påpekade en känd kvinnlig jurist att det låg en chance för kvinnliga jurister att få sysselsättning vid

Sin egen sömmerska

blir den, som har en modern Husqvarna symaskin, och lärt att utnyttja dess förtjänster.

Den mångfald olikartat syarbete, som kräves i ett välordnat hem, utföres lätt, snabbt och väl på Husqvarna, *den enda svenska symaskinen.* Stoppning, lagning, märkning och finare handarbeten gå fortare och bliva mindre ansträngande för ögonen, än om de göras för hand.

HUSQVARNA SYMASKIN

är och förblir bäst och betalar sig själv på kort tid.

Försäljas på bekväma avbetalningsvillkor eller per kontant mot hög kassarabatt av Husqvarna depoter.
Katalog på begäran gratis och franco.

HUSQVARNA VAPENFABRIKS AKTIEBOLAG, HUSKVARNA.

néru är en andlig ättling till Montaigne och de la Rochefoucauld. Hennes levnadsvisdom är resultatet av en kamp mot de svårast tänkbara förhållanden: som ung, vacker och firad flicka blev hon döv och förlorade delvis synen. Denna olycka, som skulle ha brutit eller intellektuellt försvagat en mindre stark natur, blev för henne det elddop, ur vilket hennes själ utgick luttrad och befriad. Någonting av stoiker finns hos Marie Lenéru, mycket av nietscheansk övermänniska och, trots allt, inte så litet av epikuré. Hon älskade livet så som endast de utestängda eller dödsdömda älska det. Hennes intelligens var vad man i vedertaget språkbruk kallar manlig, hennes tanke blixtrande som en klinga i solen, men på samma gång var hon den kvinnligaste bland kvinnor, som aldrig upphörde att drömma om att behaga, som älskade skönhet och lyx och lade ner stora summor på sina kläder. Hon insåg nödvändigheten av att lära sig suveränt behärska sin oövervinneliga längtan efter vanliga unga kvinnors vanliga liv. Hennes bok bär vittnesbörd om ett stolt hjärtas segerrika kamp över sig själv. Ingen fick ana den tragedi, som doldes bakom hennes vackra, leende världsdamsansikte. »Men att förneka att jag varenda timme av min tillvaro levat med hjärta och strupe sammansnörda av gråt, det vore lögn», skriver hon. Och när hon såg en tarvligt klädd ung flicka på gatan skrev hon: »Du är livet, livet som det bör vara och som jag aldrig får. Det finns miljoner som du, men för mig är du det oupphinneliga.»

Det ligger ej inom ramen för denna artikel att skildra Marie Lenérus egendomliga karriär som skådespelsförfattare och modern notabilitet i det litterära Paris. Det är endast dagbokens sista sidor som i detta sammanhang ha intresse.

När kriget bröt ut och även de lugnaste föllo offer för nationalism, visade hon en överblick och en säkerhet i omdömet, som aldrig klickade. »Defaitiste» blev hon aldrig — självuppgivelse, allra helst i ett försvarskrig, vore otänkbar för en livsbejakande och lidelsefull natur som hennes. Men hon kände en indignerad häpnad över att någon kunde tro att kriget, denna den mest dyrbara, invecklade och onyttiga mekanik inom den nutida politiken, skulle vara någonting mänskligt ofrånkomligt. Kriget framstod för henne som en gammal diplomatisk slentrian, som kunnat förebyggas »av en obetydlighet i hjärnan för några europeiska statsmän». Hon var så uppfylld av dess praktiska orimlighet, att hon reagerade mot Romain Rolland, som kom med »platta postillebetraktelser och uttröskade synpunkter».

Den gamla skavanken hos antimilitarismen ligger, enligt hennes mening, i att framställa kriget som ett vanvett hos *massorna.* »Vari ligger vanvettet hos dessa stackars hjältar, som offra sitt liv av ren plikt? Det lönar sig inte att söka bekämpa kriget, varken inom folken eller inom armén, det skall göras hos dem, som inte äro ute och slåss: pennans män, diplomater, de styrande, finansmännen.»

Frigjord som hon är från vaneföreställningar och konventionellt tänkande, reser hon sig med kraft mot den falska stasen att det är den mänskliga ondskan, som gör kriget nödvändigt. Hon föraktar dem som vilja lägga in någon sorts mystik i massmördandet — vad som slår henne mest är just *frånvaron* av det ödesdigra, det är det att gisselslagen äro så tarfliga, så konstgjorda, så fullkomligt onödiga. *Dumheten* är det enda som blir kvar — »o fasansfulla dumhet som endast består och hålles uppe i vår tid genom de dummas starka nävar!»

Inte de mänskliga lidelserna men den mänskliga trögheten är det som håller krigspolitiken vid liv. Hon fruktar ej längre kriget den stund det inte finns några icke-kämpande för att hålla det i gång. Ty krig är ingenting annat än lydnad under lagarna. Samma människor, som lytt befallningen att slåss, skola också, menar hon, lyda order att hålla fred. »Lägg om repertoaren för kanariefågeln, öva den att vissla fredliga melodier i stället för att vissla krigssignaler — det finns kanske de som äro nog naiva att påstå att fågeln utvecklat sig . . .»

Någon hög tanke om massornas intelligens framgår visserligen inte ur denna trosbekännelse, men å andra sidan är den ju långt ifrån hopplös. Från varje blad i dagboken talar övertygelsen om att en »nävarnas pacifism» skall kunna utrota det struntprat om »raskrig» och »kulturkrig», som den nationalistiska propagandan lever på. Hon betraktar som medansvarig var och en, vilken visar fördragsamhet med kriget och söker finna sig tillrätta i förhållandena.

Hon finner det löjligt när tidningarna förfasa sig över att inte krigets fortbestånd omvänder folk från pacifismen. Ty just för att kriget existerar, gäller det ju att vara pacifist! Gentemot dem, som betrakta fredsrörelsen som en utopi, säger hon:

»Pacifisten är mindre besvärad av dröm och illusion än dessa. På grund av att han inte har minsta förtroende för deras tal om pakter och fredsslut, fordrar han obetingat något annat . . .»

Det är endast ett tjugutal sidor i slutet av Marie Lenérus dagbok, som sysslа med denna fråga. Under tiden från krigsutsbrottet och till författarinnans död 1918 märker man hur allt det, som förut fyllt hennes tankevärld, den skönlitterära verksamheten, studierna, arbetet på den egna utvecklingen, alldeles tränges åt sidan. »Att tänka sig», skriver hon, »att man i våra tidskrifter tar in något annat än detta, ja, till och med romaner, och att det inte finns en enda man eller kvinna, som inte sätter vad som helst före frågan om fred . . .»

År 1917 uppfördes Marie Lenérus starkt pacifistiska stycke »La paix», som naturligt nog inte gjorde lycka. Och året därpå rycktes hon hastigt bort i spanska sjukan.

Hur kvantitativt liten hennes insats i fredsarbetet än varit, har den sin stora betydelse icke minst däri, att den införlivats med ett verk som framstår som ett av tidens märkligare mänskliga dokument. Ur denna »biktbok» talar en tragiskt heroisk optimism, som det endast är elitmänniskorna förunnat att erfara och förkunna. Den kvinna som skrivit denna bok, lyckades i sitt eget liv förverkliga den levnadsregel som hon

bankernas notariatavdelningar i det faktum, att en del damer föredra att rådgöra om sina affärer med kvinnor, liksom att låta sig skiljas — eller försvaras vid brottmål — av dem. Meningen borde väl annars vara (för att ta detta exempel med den kvinnliga juristen), att sedan hon kommit bakom kulisserna och lärt sig vad det är fråga om i rättskipningens eller affärernas värld skulle hon smältas in i det hela, och ge däråt något av sin personlighet och sina synpunkter. Istället tycka herrarna, liksom de snälla vita i Amerika, att man handlar både fördomsfritt och nobelt genom att sätta de kvinnliga juristerna i ett hörn att pyssla med individuella fall och söka klara upp dem så gott det är möjligt inom givna förhållanden.

Jag har hört en kvinnlig teolog förklara, att det behövs kvinnliga präster för kvinnlig själanöd. På religionens område är detta ännu en hårresande radikal tanke, som dock kommer att ärvas i sinom tid av prästerna.

Utöver den nyttiga och nödvändiga facklitteraturen för husmödrar, få vi också en allt större avskild litteratur för kvinnor. Flertalet dagliga tidningar ha nu fått sina mer eller mindre — somliga mer — välredigerade spinnsidor, som äro en spegelbild av vad som anses roa kvinnorna och antagligen också gör det. Ehuru de kvinnliga journalister, som ha fast fot och stadgat anseende sedan länge på sina redaktioner, inte personligen märka något därav, kommer detta så småningom att betyda, att jämnt så mycket kvinnlig kraft engageras i tidningarna, som behövs för dessa dambilagor. Från att ha varit skrivna av män och kvinnor, om ock i något olika proportioner, komma tidningarna hädanefter att skrivas av män och ha bilagor, skrivna av kvinnor. I dessa bilagor liksom i de särskilda tidningarna för kvinnor, måste kvinnorna läsa artiklar om kvinnor och av kvinnor. En man dyker upp i aktualitetens värld såsom politiker, vetenskapsman, författare. Kvinnorna, det tar man för givet, önska icke läsa om hans insats eller ingrepp i världen, utan om hans i detta sammanhang absolut likgiltiga hustru. Det angår icke dem vilka dramer han skrivit, riken han störtat eller sjukdomar han övervunnit utan om hur många barn han har och hur gamla de äro.

Det kommer säkert att sitta mycket hårt åt för Tidevarvet att driva igenom att den vill vara något annat än en fristående dambilaga utan huvud.

Även böcker, som skrivas av kvinnor, anses självfallet vara skrivna för kvinnor. Då Rosa Mayreders bok Sexualitet och Kultur nyligen utkom, placerade Svenska Dagbladet en artikel om boken — naturligtvis av en kvinnlig recensent — på damsidan utom räckhåll för manliga läsare. Likväl: inom den i och för sig ringa krets, som kan tänkas vilja följa Rosa Mayreder i hennes framställning av sexualitetens och kulturens förvandlingar och ömsesidiga påverkan genom tiderna, borde den största upptäckarbehållningen av denna bok fallit på en manlig läsares lott. Då Marie Stopes bok Married Love översattes till svenska, annonserades och stämplades den som en bok för kvinnor. I själva verket är den en kvinnas frimodiga framläggande i sina tystlåtna medsystrars namn av kvinnliga psykofysiska egendomligheter och en vädjan framför allt till männen att i sina sexuella relationer ta hänsyn till dem för sin egen och kvinnornas skull.

Självfallet måste en viss arbetsfördelning äga rum mellan könen. Men den bör icke gå på den linjen att kvinnorna skola skriva för, läsa om och av kvinnor, bota, skilja, frälsa, göra politik med och titta på varandra. Det är icke i en tvungen isolering kvinnorna stimuleras att söka uttryck för sin egen uppfattning och tillämpa den i detalj efter detalj av samhället. De behöva den stimulans, som det jämbördiga samarbetet ger, även männen behöva den, även där de icke tro det.

Liksom Amerika formar Europas politik genom att dra sig tillbaka från den, så inverkar kvinnornas frånvaro vid handläggandet av världens öden mäktigt på desamma.

För att knyta an vid utgångspunkten, slutar jag med att citera en amerikansk dikt om den mörke Israel i det amerikanska Egypten. Det framgår icke av namnet om författaren, Sarah Cleghorn, är svart eller vit.

Han, som är förbjuden
att ta del i våra affärer.
Genom denna avskildhet,
som genom en hävstång
lyfter och böjer han dem.

Han, som är förvisad
från vårt sällskap,
hans förvisningsakt
skapar vår livsform

liksom slavarna,
som trälade i tegelbruken,
formade de gyllene
Faraonernas öde.

Det är han, vedhuggarn, vatten
dragarn,
som alltsedan den förste holländ-
ske slaven,
det är han,
som har skrivit,
som skriver
Amerikas historia,
som format, som formar
den vite mannens själ.

Elin Wägner

MÖTESPLATSEN

Om det en dag

i dina trakter uppenbarar sig en liten grå bil med en ensam kvinna vid ratten, så var icke säker på att det bara är en glad turist eller en handelsresande. — Det kan mycket väl vara (ty så var det hos oss) den trevliga resesekreteraren för Frisinnade Kvinnors Riksförbund.

Bevare mig väl — kanske du ropa till, för det finns fortfarande en massa bra folk som tycker att det borde vara skottpengar på sådana där politiska fruntimmer, som de tror bara vill locka kvinnorna från hem och härd och söm och gryta. Och då är det precis raka motsatsen som de och vi vilja. Så — vad vill Ni då — frågas. Jo, hör på och du skall finna, att du i ditt hjärta vill precis detsamma.

Vi vill och du vill ha *fred i världen*. Vi vill inte vara med om mer av krigets och efter-krigets elände. Tänk, om vi kunde inge våra söner från deras tidigaste barndom den känslan: *aldrig mera krig*. Alla kvinnor i hela världen, i de stora städerna och i de små byarna, låt oss ropa högt: Vi vill inte ha krig mera, vi vill inte döda, såra och lemlästa, vi vill inte dödas, såras och lemlästas. Vi vill leva i fred och verka i fred för våra hem och vårt land och vi vill inte skövla andras hem och andras verk för dessa andras land, därför att vi själva fått genomlida den bittra erfarenheten så, att den blivit oss en levande sanning, att krig skapar aldrig lycka, endast olycka åt alla, segrare och besegrade. Hat och hämndkänslor i arv till generationer — vilka källor till oöverskådliga olyckor. Vi erfara det dagligen och stundligen, år efter krigets slut. Nej, vi kvinnor, vi måste — det tycker du med — hjälpa till att rädda världen från krigets ondska. Inga löjen, intet hån, ingen tvekan får hindra oss att stödja alla strävanden till det målet: Fred — fred över världen. —

Och fred härhemma. Åh, vad vi längta efter fred och arbetsro här också. Inte sant? Vill du inte hjälpa oss att få slut på den livssyn, som delar in människorna i klasser och gör varje klass till en egoistisk enhet, som alltid först tänker på sig själv och sina egna fördelar: arbetarklass och bondeklass och medelklass och överklass. Och då vet vi ju ändå, hur arbetareklass och bondeklass rekrytera och växa in i de båda andra och huru de alla äro absolut beroende av varandra.

Vi kan inte leva, om det där klassbegreppet ska tränga in i och behärska all politik! Tänk t. ex. på lantbrukarna, bondeklassen och ett dåligt år. Det är inte svårt att förstå, att de vill ha tull på utländsk spannmål, att de vill fördyra den för att själva få sälja sin egen till ett högre pris, som de så innerligt väl behöva. Men vad blir följden av det? Jo, att andra klasser får än svårare än förut — de som intet har att sälja utan ska köpa allting — och utlänningen kommer naturligtvis att lägga tull på andra varor, som vi måste sälja till honom till tack för den tull vi lagt på det han skulle behöva sälja till oss — och så ha vi det än värre.

Och arbetareklassen? Gudskelov för att den kommit upp i en människovärdig tillvaro, med sin reella timpenning och korta (i vissa fall allt för korta) arbetsdag, sina pensions- och sjukkassor m. m. — Och de bland dem, som inte ha hunnit dit, ska vi hjälpa dit.

Men nog borde den kunna börja tänka lite på andra klasser också och tänka som vi alla borde, som t. ex. en frisinnad eller liberal bonde tänker: Jag vill inte vara med om en tullpolitik, som visserligen vore bra för mig och min klass just nu, men som ovillkorligen måste försvåra livet för mina övriga medmänniskor i detta land. — Så tänker du själv, inte sant och när du skall till att rösta på riksdagsman, då röstar du på en, som *inte* ser på sitt eget och sin egen klass först, utan först på hela detta älskade, tröga och hetsiga svenska folks bästa, från Haparanda till Ystad, från Stockholm till Göteborg, i skogarna och på slätterna, inne i landet och ute i skären. — Och vi kvinnfolk, som i våra hem jämt få lära oss, att vi måste tänka på andra först och på oss själva sist, vi få lära männen, om det behövs, och det behövs nog ibland, att bli mindre självviska i sitt politiska tänkande, — att handla och rösta som en ärlig li- att handla oc hrösta som en ärlig liberal bonde, för det är bland de styvaste politiska karaktärer jag vet. — Mer än stadsbon anar, offrar han av materiella fördelar i det ögonblick, när han röstar för fri handel över hela världen, men han är vidsynt och förstår att därav ha vi alla det största gagnet.

Ja, kära du, det här är bara ett par politiska mål, som vi frisinnade kvinnor sträva efter. Och som jag sa' dig, lägg handen på ditt hjärta, lyssna och hör hur det säger dig: Visst menar jag så här med. Fred vill jag ha och klasspolitik är det värsta jag vet. Att kunna arbeta för hela folkets bästa och inte bara se på sitt, är just vad jag tycker man ska. Och kan de liberala och frisinnade kvinnorna det, så går jag med dem.

Ja, så tror jag nog att ditt hjärta talar, om du hör riktigt noga efter — vill du veta mer om våra ideal och om »vad vi vill» så läs den nya tidningen *Tidevarvet*. Du kommer då också underfund med, att du inte behöver vara rädd för varken ordet eller egenskapen frisinnad, liberal. Vi är inte, som många ännu tro, några rysliga revolutionärer, som vilja ha bort statskyrka och religion och försvar så länge det behövs, och allt, som blivit människorna kärt och dyrbart genom tiderna. Det är alldeles fel det. Vi vill ha kvar allt gammalt, som är gott och av nytt — blott det som är gott för alla. —

Jaha, så här tycker vi, åtskilliga *fruar och fröknar i landsorten och moror och mör på landsbygden i ett län, som nyligen haft besök av frisinnade kvinnors bil.*

P. S. Hälsa resesekreteraren, när hon kommer.

UTLANDET.

Fullmaktslagen, som av tyska regeringen förelägges riksdagen består av två korta paragrafer. I par. 1 stadgas, att riksregeringen skall äga fullmakt att vidtaga de åtgärder, som den med hänsyn till folkets och landets nöd anser vara nödvändiga. Något undantag från riksförfattningens föreskrifter är icke tillåtet. I par 2 stadgas, att lagen, som i och med publiceringen träder i kraft, skall gälla till den 5 februari 1924.

Skulle mot förmodan lagen ej antagas, motses riksdagsupplösning. Nya val i så fall i slutet av januari.

I München står regeringskris för dörren. v. Knillings ställning är starkt hotad.

efter Marcus Aurelius gjort till sin: »Sök vänja dig även vid sådant, som du aldrig någonsin tror dig kunna gå i land med.»

Det drag vi så högt beundra hos den franska nationens biktare, levnadskonstnärer och självrannsakare, det är just tapperheten, det lidelsefulla begäret att komma tillrätta med sig själva och att efter vunnen klarhet stå och falla med sin övertygelse. I alla tider av våld och väld har Frankrike haft människor som förnekat tidens gudar och höjt sitt banér för den gudinna, som inte bara är humanitetens utan också förnuftets. Det är när vi i vår kammares stillhet från böckernas blad möte dessa målsmän för den galliska anden, som vi glömma dagens politiska tidningsmånglarrop och se framför oss de förklarade dragen av *Frankrikes rätta ansikte.*

Mia Leche.

TIDEVARVET

för december månad kostar
endast
50 öre.

För hela nästa år kronor
5:50,
varvid decembernumren i år
erhållas utan särskild avgift.

Insänd medföljande postanvisning.

SVENSKT BIOGRAFISKT
LEXIKON

Redaktionskommitté: Förste arkivarien *J. A. Almquist*, prof. *S. J. Boëthius*, förste arkivarien *Erik Naumann* prof. *Henrik Schück* och prof. *L. Stavenow*.
Redaktör: *Bertil Boëthius.*

18 häften (Abelin—Biörner) hittills utkomna.
15 häften föreligga inbundna i 3 halvfr. band.

Varje i detta verk ingående monografi är en fullt ny och självständig, saklig och uttömmande, vetenskapligt tillförlitlig artikel. I sin helhet är verket icke blott
ett personhistoriskt praktverk
med sina stora porträtt av flertalet i verket förekommande personligheter utan även
ett historiskt verk av enastående rang
med få ord
SVENSKT BIOGRAFISKT LEXIKON
är »ett verk av storslagen anläggning och omfattning, i sitt slag enastående inom vår litteratur».

De tre utkomna banden kunna erhållas på de liberalaste avbetalningsvillkor.

BONNIERS

PERSSONS
STICKMASKINER
Svensk tillverkning
Bästa svenska material

Erkänt bästa maskin för tillverkning av alla sorters stickade artiklar såsom strandkoftor, jumpers, sweaters, underkläder, strumpor m. m.
Priskurant gratis och franco.

A.-B. Per Perssons Väv- & Stickmaskin
Fabrik: FABRIKSGRAND 3 STOCKHOLM Kontor & Utställning: DROTTNINGGATAN 21B